

Demokrasinin Korunması

Ülkemiz her konuda olduğu gibi, terörle mücadelesinde de demokrasiyi, insan haklarını ve hukukun üstünlüğünü ön planda tutmuştur. Devletimiz, milletimizden de aldığı güçle, dün olduğu gibi bugün hainlerle amansız mücadelesini sürdürmektedir. Yarın da sürdürecektir.

Reşit GÜRBÜZ
İİGM Şube Müdürü

I. DEMOKRASİ İLE İNSAN HAK VE HÜRRİYETLERİNİN AKRABALIĞI

Demokrasi ile insan hak ve hürriyetleri kavramları, birbirlerine çok yakın ve genellikle doğrudan bağlantılı kavramlardır. Bir siyasal rejim olarak demokrasi, hak ve hürriyetlerin gerçekleştirildiği düzeni temsil eder. İnsan hak ve hürriyetleri ise doktrin olarak demokrasilerin düşünsel temelini oluşturur (Çeçen, 1984: 67).

Eski Yunancada halk anlamına gelen “*Demos*” ile kudret anlamına gelen “*Kratos*” terimlerinin birleşmesiyle oluşan demokrasi kavramına, hemen herkes içinde bulunduğu duruma veya bakış açısına göre değişik anlamlar vermiştir. Bununla birlikte kapsamlı tanımıyla demokrasi, “*halkın yönetimi*” demektir. İnsan hak ve hürriyetleri ise; insanı insan yapan ve bireyin sırf insan olmasından, herhangi bir şarta veya statüye bağlı olmadan doğuştan sahip olduğu ***dokunulamaz, vazgeçilemez, devredilemez ve üstün nitelikli ahlaki değerlerdir.***

Temel hak ve hürriyet düşüncesi nasıl ki demokrasilerin düşünsel temelini oluşturmakta ve genel çerçevesini çizmekte ise; demokrasiler de insana ve insanlığa bağlı temel hak ve hürriyetlerin gerçekleştirildiği ve güvence altına alındığı siyasal düzenleri ve yönetim biçimlerini simgelemektedir (Çeçen, 1984: 67).

II. DEMOKRASİ VE HÜRRİYET DÜŞMANLIĞININ SEMBOLÜ: TERÖR

A. Terör Kavramı

Terör, tanımı yapılamayan ya da yapılmasında güçlük çekilen bir kavramdır. Terör, günümüzde her Devletin sorunu olmasına rağmen bugüne kadar ortak bir terör tanımı yapılamamıştır. Terörün tanımının yapılamayışında veya bugüne kadar birden fazla terör tanımı olmasında en önemli etken (belki de tek etken), herkesin ve her Devletin kendine göre “*terör/terörist*” tanımının olmasıdır. Terör konusunda ortak bir tanımın olmaması ve terörün önlenmesine yönelik uluslararası alanda etkin bir mücadele sisteminin kurulamaması, Devletleri terörle sektörel bazda mücadele stratejisine yöneltmiştir. Teröre maruz kalan Devletler, terörün ortak tanımını yapmaktan vazgeçip kendi yöntemlerine göre mağduriyetlerini giderme yollarını aramışlardır.

Özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra Devletler, savaşın ağır ve pahalı olması nedeniyle, savaşla elde edemediğini terörle elde etme yolunu seçmeye başlamışlardır. Ama unutulmaları bir şey var, o da terörle hiçbir yere varılamayacağıdır. Gerçekten de terör, gün gelir böyle düşünen ülkeye savaştan daha çok zarar verebilir. Zira terörün nerede, ne zaman ve kimi hedef alacağı belli değildir.

İnsanların, en başta yaşam hakkı olmak üzere birçok hakkı terör ör-

gütlerince hunharca katledilmektedir. İnsanlıktan nasibini almamış olan ihanet şebekeleri ve destekçileri, insanların en temel hakkı olan yaşam hakkını elinden almakta ve ocaklarına ateş düşürmektedir. Söz konusu ihanet, aynı zamanda kişilerin maddi ve manevi bütünlüğüne de zararlar vermekte, bireylerin ve toplumun huzurunu bozmaktadır.

B. Ülkemizin Terörle İmtihani

Tarihi dokusunun ve coğrafi konununun cazibesıyla midir bilinmez, ülkemiz hiçbir zaman bir türlü rahat bırakılmamıştır. Ülkemiz üzerinde emelleri olanlar, savaşla emellerine ulaşamayınca, çeşitli entrikalarla bu ülkenin varlığına ve milletin birliğine yönelik eylemlere girişmişlerdir. Bu argümanların en başında da terör maşası gelmektedir.

Yukarıda da ifade edildiği üzere, terörün tek bir yöntemi ve türü bulunmamaktadır. Başka bir ifadeyle, terör de terörist de çeşitli biçimlerde ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda ülkemiz, bilinen terör yöntemiyle ve

teröristlerle olduğu kadar, darbeler yoluyla da teröre maruz bırakılmıştır. Gerçekten de Asala teröründen PKK terörüne, DHKP/C teröründen Hizbullah terörüne kadar birçok terör, on yıllar boyunca bu ülkenin başına musallat edilmiştir. Bununla da yetinilmeyip belli aralıklarla demokrasi ve millet iradesine müdahale edilmek suretiyle **darbe terörüne** de maruz bırakılmıştır. Maalesef bu darbeler, bu ülkenin ekmeğini yiyen ve bağrında beslenen hainler eliyle gerçekleştirilmiştir. Bu ülke, tarihe kara harflerle yazılan 27 Mayıs, 12 Mart, 12 Eylül, 28 Şubat, 27 Nisan ve hepsinden de beteri 15 Temmuzlar yaşamıştır.

Hamdolsun ki feraset sahibi ve fedakâr milletimiz ile Devletimiz el ele vererek; melun kökleri dışarıda, hain gövdeleri içeride olan ihanet ağacının dallarını her defasında kırmış, yedi düvele hürriyetin ve memleket sevdasının mesajını vermiştir.

Milletimiz, demokrasi ve hürriyet düşmanlarının karşısında hiçbir zaman eğilmemiş; tarih boyunca gözünü kırpmadan en değerli varlığı olan “**yaşam hakkı**”ndan vazgeçerek, gözünü kırpmadan kurşunlara siper olmuştur. Bu davranış da ancak “**Asımın Nesli**”nden beklenen bir davranıştır. Çiğnetmedi yurdunu, inşallah hiçbir zaman da çiğnetmeyecektir. İdeolojisi farklı, partisi farklı, memleketi farklı milyonlarca vatan evladının her defasında tek ortak noktası olmuştur: **Hep Birlikte Türkiye.**

Ülkemiz her konuda olduğu gibi, terörle mücadelesinde de demokrasiyi, insan haklarını ve hukukun üstünlüğünü ön planda tutmuştur. Devletimiz, milletimizden de aldığı güçle, dün olduğu gibi bugün de hainlerle amansız mücadelesini sürdürmektedir. Yarın da sürdürecektir. Hiç kuşkusuz bu mücadelesini insan haklarına saygı, hukukun üstünlüğü ve demokrasi ilkeleri çerçevesinde yürütmüştür

Hamdolsun ki feraset sahibi ve fedakâr milletimiz ile Devletimiz el ele vererek; melun kökleri dışarıda, hain gövdeleri içeride olan ihanet ağacının dallarını her defasında kırmış, yedi düvele hürriyetin ve memleket sevdasının mesajını vermiştir.

ve yürütecektir. **“Yaratılmışı severiz Yaradan’dan ötürü”** düsturunu kendisine şiar edinen Devletimiz, zulme **“Yavuz”** mazlumlara **“Yunus”** olmaya devam edecektir.

Ülkemiz, uluslararası ilişkilerinde de demokrasiyi ve insan haklarını hep ön planda tutmuş; hiçbir Devletin egemenliğine ve bağımsızlığına yönelik tutumu olmamıştır. Ne var ki, aynı hassasiyet Türkiye’ye gösterilmemiştir. Gerçekten de insan hakları ve demokrasi kavramlarını ağızlarından düşürmeyen bazı Devletler, terör karşısında suskunluğunu hep korumuştur. İkinci Dünya Savaşından beri insan hakları alanında kurumlar oluşturan, çeşitli belgeleri hazırlayıp hayata geçiren Devletler ve uluslararası kuruluşlar, demokrasiye ve insan haklarına yapılan bu saldırıları görmezden gelmektedirler. Teröre kendileri maruz kaldıklarında dünyayı ayağa kaldıran Devletler, ülkemize yönelik teröre karşı yürüttüğümüz mücadeleye destek olmadıkları gibi, hak ve hürriyetleri ihlal ettiğimizden dem vurmakta ve bize demokrasi öğütleri vermektedirler.

Onların kendi ülkelerindeki teröre karşı nasıl önlem aldıklarını, hak ve hürriyetleri nasıl hiçe saydıklarını bu millet çok iyi biliyor. Üstelik başka ülkelerdeki terörü desteklediklerini ve hatta terör yarattıklarını da çok iyi biliyor. Bu yüzden onlara çağrımızdır: **Aynaya baksınlar!**

Devletlerin, ülkemizdeki teröre karşı en iyimser tutumları, göstermelik bir **“kınama”**dan öteye gitmemiştir. **“Bana dokunmayan yılan bin yaşasın”** düsturunu şiar edinen Devletler, susmakla yetinmişlerdir. Oysa unutulmamalıdır ki, şu an dokunmayan yılan bin birinci yılda konyunda beslendiğini sokacaktır.

İnsan hakları alanında oluşturulan onlarca kuruluşa ve yüzlerce bel-

insan hakları alanında oluşturulan onlarca kuruluşa ve yüzlerce belgeye rağmen, hala insan hakları ihlalleri yaşıyorsa ve demokrasiye darbe yapılıyorsa, Devletlerin şapkasını önüne koyup düşünmesi gerekir.

geye rağmen, hala insan hakları ihlalleri yaşıyorsa ve demokrasiye darbe yapılıyorsa, Devletlerin şapkasını önüne koyup düşünmesi gerekir. İnsan hakları ve demokrasi kavramının içi doldurulmadığı sürece, bu kavramların yüzlerce belgede yer alması hiçbir anlam ifade etmemektedir. Bu yüzden demokrasi ve insan hakları kavramları, **belgelerde değil belleklerde** yer almalıdır. İnsanlık hep birlikte kucaklanmalı, demokrasi ve insan hakları ihlalleri hep birlikte yok edilmelidir.

III. DEMOKRASI İÇİN “HÜRRİYET DÜŞMANLIĞI HÜRRİYETİNE” MÜDAHALE

A. Genel Olarak

Demokrasi ile hak ve hürriyet arasındaki çok yakın akrabalık nedeniyle olsa gerek, birine yapılan müdahale diğerini çok yakından etkilemekte ve hatta ikisini birden yok edebilmektedir.

Fakat öyle durumlar meydana gelmektedir ki, ikisini birden kurtarmak için belli şartlar ve sınırlar çerçeve-

sinde hak ve hürriyetlere müdahale edilmesi zorunlu olmaktadır. Burada geçen **“müdahale”** deyimini, öyle sanıyorum ki, ilk etapta olumsuz ve soğuk bir hava estirmişti. Zira insanların en hassas oldukları hususlardan biri, temel hak ve hürriyetlerine müdahale edilmesidir.

Bununla birlikte, insanı ameliyat masasındaki bir hastaya benzetirsek, operatör doktorun insan vücuduna müdahalesi hastaya zarar vermek için değil, bilakis tüm vücudu korumak ve kurtarmak içindir. Bu müdahaleye ne hasta ne de hasta yakınları tepki göstermezler. Zira onlar biliyor ki, vücudun eski haline ve normal yapısına dönmek için bu müdahaledir.

Bu bağlamda, toplumun virüs kapıldığı ve hastalandığı buhranlı dönemlerde insan haklarına yapılan müdahaleler, operatörlerin vücuda yaptığı müdahale gibidir. Dolayısıyla, demokrasi ve insan hakları arasındaki bağı güçlü ve anlamlı kılmak için insan haklarının belli şartlar ve ölçüler çerçevesinde sınırlandırılması zorunluluk arz etmektedir.

Hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması, toplum halinde yaşamının doğal ve zorunlu bir sonucudur (Soysal, 1974: 139). Hiçbir toplumda ve zamanda sınırsız hürriyetin olamayacağı, sınırsız hürriyetin anarşi ve sonuçta da hürriyetsizlik doğuracağı, tartışma götürmez bir gerçektir (Tunaya, 1980: 217). Dolayısıyla, hak ve hürriyetlerin bir anlam ve değer ifade edebilmeleri için onların sınırlarının, nasıl ve ne şekilde kullanılacağına belirtilmesi gerekir (Kapani, 1993: 217).

Hak ve hürriyetler sınırlandırılmadığı takdirde, hürriyet düşmanlarına **“hürriyeti yok etme hürriyeti”** tanınmış olunur ki bunun sakıncalarını izah etmeye gerek yoktur. Gerçekten de, hürriyet düşmanlarına

hürriyet tanımak, onun bir gün ortadan kaldırılmasına izin ve imkân vermek ve hatta buna razı olmak demektir. Zira hürriyet düşmanları, eline geçecek ilk fırsatta hürriyet düzenini yok edeceklerdir. Nitekim ülkemiz, bunun acı örneklerini çok defa yaşamıştır. Bu durumda demokrasi düzeni, anarşiye hak tanıdığı zaman kendi kendisiyle çelişkiye düşmüş, hatta kendi kendini inkâr etmiş olacaktır (Kapani, 1993: 220-221; Tunaya, 1980: 225).

B. Müdahalenin Zorunluluğu

Savaş, savaş tehlikesi, ayaklanma ve iç kargaşa gibi bunalım dönemleri, devletin ve topluluğun güvenliği bakımından büyük tehlike yaratmaktadır. Bu tehlikenin bertaraf edilmesi için hızlı kararlar alınması gerekir. Oysa demokratik mekanizma, bu ihtiyacı karşılayacak nitelikte değildir. Bunun için, hızla gelişen olayları yakından izlemek ve hızlı kararlar almak imkânlarına sahip olan Yürütme Organının yetkilerinin genişletilmesi zorunluluk arz etmektedir (Kapani, 1993: 239).

Doktrinde, kaynağını Alman monarşilerinde bulan ve oldukça eski olan “*zaruret hali*” teorisine göre Devlet, zorunluluk halinde, yürürlükteki hukuk düzeni ile bağlı olmaksızın

toplumun korunması için her türlü tedbiri alabilmektedir. Bu tedbirler, Anayasa ve hukuk düzenine açıkça aykırı bile olsa, “*zaruret hali*” bu aykırılığı meşru kılmaktadır. Kısacası, eski Roma düsturu gereğince, “*hal-kın selameti en üstün kanundur.*”

Savaş, savaş tehlikesi, isyan, büyük ekonomik bunalımlar, toplumun yaşamını etkileyen doğal afetler gibi nedenler, İdarenin olağanüstü yetkilerle donatılmasını gerekli kılmıştır. Bu gibi dönemlerde, bireylerin hak ve hürriyetleri kısıtlanır; onlara olağanüstü yükümlülükler yüklenir.

Toplumun olağan yaşamı sırasında ve konusunda geçerli ve yeterli olan kolluk düzenlemeleri ve faaliyetleri, olağanüstü dönemlerde ve durumlarda elverişsiz ve etkisiz kalabilir (Duran, 1982: 296). Olağan kolluk faaliyetleri ve tedbirleri, kamu düzenini sağlamaya ve korumaya yetmediği zaman, yani kamu düzeninin olağan kolluk faaliyetleri ve tedbirleri ile sağlanamaması durumunda kolluk yetkileri genişlemektedir. Bu dönemlerde İdarenin yetkileri ve özellikle takdiri yetkileri, normal zamanlara göre genişler. Bireylerin temel hak ve hürriyetlerinde normal zamanlara oranla daha ileri ölçüde sınırlama yapılabilir. Hatta temel haklar kısmen ya da tamamen durdurulabilir.

Şu halde, günümüz demokratik hukuk devletlerinin olağan rejimi belirleyen ve düzenleyen kuralların yanında; olağanüstü rejimi düzenleyen kurallara da yer vermeleri, hukuk rejiminin bir gereği olmaktadır. Bunun içindir ki anayasalar, genellikle savaş, ayaklanma, ihtilal gibi toplumun bunalım geçirdiği olağanüstü dönemleri öngörüp, ayrı bir rejime bağlarlar (Duran, 1982: 297). Bu bağlamda, olağanüstü rejimlerin normatif çerçevesinin öncelikle anayasalarla belirlenmesi, insan hakları yönünden bir “*güvence*”, Hukuk Devleti için ise bir “*zorunluluk*”tur (Tanör-Yüzbaşıoğlu, 2011: 413).

Sonuç ve özet olarak; *insan haklarına belli şartlarda ve ölçülerde yapılan müdahale, demokrasi ile insan hakları arasındaki yakın akrabalığın korunması ve güçlendirilmesi içindir. Aksi halde, bu iki yakın akraba önce birbirine zarar verecek ve daha sonra ikisi birden yok olacaktır. Bu yok oluş yaşanmasın diye, ikisinin korunmasından da sorumlu olan Devlet, demokrasinin ve kamu düzeninin yeniden tesisi sağlanıncaya kadar insan haklarına müdahale edecek ve iki yakın akrabayı barıştıracaktır. Bu başarıldıktan sonra ise Devlet, sağlanan barışın korunması ve devamı yönündeki rolüne tekrar dönecektir.*

KAYNAKÇA

- ÇEÇEN, Anıl, “**Demokrasi ve İnsan Hakları**” İnsan Hakları Yıllığı: 5-6/1, TODAİE Yayınları, Ankara, 1984.
- DURAN, Lütfi, “İdare Hukuku Ders Notları”, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1982.
- GÜRBÜZ, Reşit, “**Anayasa Hukuku**”, Turhan Kitabevi, Ankara, 2008.
- GÜRBÜZ, Reşit, “**Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi**” Turhan Kitabevi, Ankara 2006.
- GÜRBÜZ, Reşit, “**Terörle Mücadele Bağlamında Türkiye’nin Kuzey**

Irak Operasyonu: BM Antlaşması Çerçevesinde Bir Değerlendirme”, Turhan Kitabevi, Ankara, 2010.

- GÜRBÜZ, Reşit, “**Genel Kolluk**” İdarecinin Sesi Dergisi, Eylül-Ekim 2016, Sayı:173.
- GÜRBÜZ, Reşit, “**Olağanüstü Yönetim Usulü**” İdarecinin Sesi Dergisi, Temmuz-Ağustos 2016, Sayı:172.
- KAPANI, Münci, “**Kamu Hürriyetleri**”, Yetkin Yayınları, Ankara, 1993.
- ÖZBUDUN, Ergun, “**Türk Anayasa Hukuku**”, Yetkin Yayınevi, Gözden Geçirilmiş 11. Baskı, Ankara, 2010.

SAĞLAM, Fazıl, “**Temel Hakların Sınırlanması ve Özü**”, AÜSBF Yayınları, Ankara, 1982.

- SOYSAL, Mümtaz, “**100 Soruda Anayasanın Anlamı**”, Gerçek Yayınevi, Yeniden Yazılmış 2. Baskı, İstanbul, 1974.
- TANÖR, Bülent-YÜZBAŞIOĞLU, Necmi, “**1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku**”, Beta Yayınları, 10. Baskı, İstanbul, 2011.
- TUNAYA, Tarık Zafer, “**Siyasal Kurumlar ve Anayasa Hukuku**”, Fakülteler Matbaası, 4. Baskı, İstanbul, 1980.